

Počátky hudby k animovanému filmu v USA

VLADIMÍR KOUPIĽ

Summary

The aim was to describe the beginnings of the animated cartoon in USA. The delineating of the term „comic strip“. The familiarization with the personage Max Fleischer, in whose studio the involvement of songs to the process of animation was used for the first time. Other significant personality Walt Disney, the personage of the animated cartoon of the 2nd half of the 20th century. Carl Stalling's merit.

Na počátku je třeba vymezit si pojem *animation*. Na animaci lze pohlížet jako „na iluzi pohybu – ať statickou (rozkreslenou a očíslovanou na jednotlivých papírech) nebo již zachycenou kamerou“. ¹ Máme pocit, že se kreslená postavička neustále pohybuje, že dokáže totéž, co herec. Skáče, leze, běží, leží, usmívá se, mrká, poulí oči – a mnohem, mnohem více. Schopnost animované postavičky produkovat výše zmiňované pohyby doprovázené i zvuky a hudbou považují za převratný okamžik v dějinách filmu vůbec.

Z mladší doby kamenné, kdy se na zdech jeskyní objevovala zvířata v pohybu, přes reliéfy mayských válečníků zachycených v různých fázích tance, se dostaneme do 17. století, kdy se poprvé objevuje *promítání animované kresby na zed*². Již tento počín lze považovat za „první vlašťovku“ ve vývoji animovaných filmů. Následovala celá řada technických vynálezů a pokroků století devatenáctého, které pracovaly s pojmy optika, zrakový vjem, diapozitiv apod. Základním momentem bylo představení první filmové kamery na konci 19. století, které opět posunulo animovaný film o krok dále. Počátky amerického animovaného filmu jsou spjaty s pojmem *comic strip*, což představuje „sérii tří až pěti kreslených obrázků s obsahem situačního nebo slovního gagu“³, produkovanou například Winsorem

McCayem. K McCayovi se připojovala řada karikaturistů a animátorů, kteří vstupovali do dějin amerického animovaného filmu svojí kreslenou produkcí, tzv. *cartoons*, která ukázala něco nového a zajímavého.

Jak to již bývá s každým začátkem, i počátky animovaného filmu nebyly jednoduché. Diváci stále více preferovali hraný film, i když své milovníky animace již měla a získávala jich stále více. Bylo tedy potřeba dostat animovaný film více do povědomí lidí a ukázat jim, že je stejně hodnotný jako film hraný. Tohoto úkolu se ve 20. letech 20. století zhostili animátoři Pat Sullivan a Otto Messmer, kteří vsadili na oblíbené postavičky a zaměřili se na „pásovou výrobu“.

Své místo pod sluncem objevilo i studio Maxe Fleischera. Za zajímavý považuji fakt, že v tomto studiu se již objevuje zapojení písniček, které si obecnost často při filmu zpívalo.

Myslím si, že každý z nás jistě zná postavičku Pepka Námořníka. Tohoto „chlápíka s velkými bicepsy“ vytvořilo právě studio Fleischera v roce 1933. Pepkovi záhy stoupla popularita a stal se opravdovou „star“. Studio zanedlouho přispěchalo s dalším kresleným filmem, a to *Gulliverovými cestami*, které však již takové ovace nesklidily.

Další desetiletí bylo naplněno širokou produkcí *cartoons*, jež vznikaly ve velkých stu-

diích. Jmenuji například studia Walter Lantz, Hugh Herman či Rudolph Ising. Především je však potřeba vyzdvihnout Walta Disneye, osobnost 2. poloviny 20. století, jemuž se budu věnovat v podkapitole této části.

Druhá světová válka zasáhla zcela všechny oblasti lidského života. Lidstvo utrpělo obrovskou ránu, ze které se snažilo velice rychle vzpamatovat. V USA se animátoři v tvorbě snažili navázat na předválečné období. Pokračovali v natáčení kreslených seriálů. A svoji pozornost zaměřili na i televizi.

V roce 1944 se na americké scéně objevuje studio *United Productions of America (UPA)*, jež sdružilo Johna Hubleye, Steva Bosustowa, Billa Hurtze a Boba Cannona. Studio zrušilo pásovou výrobu kreslených filmů, což byla bezpochyby velká změna. Díla tohoto studia „předznamenala nový druh animovaného humoru, nové komiky, bez šlehačkových dortů či nekonečných krkolomných honiček. Byl to humor citlivý, až moderně neurotický, ale vždy takový, aby mohl být akceptován širokým publikem. [...] I když sláva UPA netrvala dlouho, je nesporné, že jednou provždy myšlenkově i formálně změnila animovaný film. Udělala z animovaného filmu plnohodnotné moderní umění. Není náhodou, že ve stejné době vrcholila tzv. druhá moderna (americká – Jackson Pollock) a vývoj umění nezadržitelně šel dál k postmoderně (Andy Warhol). Animovaný film si jednou provždy našel mezi múzami své místo“.⁴

K UPA se váží také dvě významná jména, Tex Avery a Chuck Jones. Tito dva režiséři a animátoři vdechli život Bugs Bunnymu, který slavil úspěch i u nás. Vzpomínám si, jak jsem se těšil na příběhy osobitého králíka, u něhož se bavili i dospělí.

Vývoj v americkém animovaném filmu ovlivnil i další generaci umělců jako například Dona Blutha, Ralfa Bakshiho, Willa Vintona, Johna Lassetera a mnohé další. John Lasseter náleží již k mladším představitelům. Z jeho tvorby si dovoluji zmínit známé filmy *Toy Story* či *Auta*, využívající již 3D počítačovou animaci.

Osobnost Walta Disneye

Již výše jsem předdeslal, že se v dějinách amerického animovaného filmu objevila výrazná postava, kterou byl Walt Disney. Narodil se v roce 1901 v Chicagu. Do světa kreslených postav vstoupil filmy s Myšákem Mickeym, jenž se nacházel v prvním zvukovém kresleném filmu. Můžeme si položit otázku, co nás na tvorbě Disneye tolik lákalo či stále láká? Podle mého názoru je to krása postav. Jeho postavy nejsou ploché. Mají duši, mají svůj charakter. Umí své city dát najevo, pracují s mimikou, s gestikulací a posturikou. Jsou jako živé, což koresponduje se snahou Disneye vyrovnat animovaný film filmu hranému.

Mezi Disneyovy první celovečerní kreslené filmy patří *Sněhurka a sedm trpaslíků* (1937) a *Pinocchio* (1940). Oba filmy získaly věhlas a slávu. Tvořil další a další filmy, v nichž začala vystupovat i zvířata z volné přírody. Disney však měl i své odpůrce, což vyústilo do vzniku společnosti UPA (viz výše). Disney během svého uměleckého života získal 30 Oscarů a vstoupil do života nejen dětí, ale i dospělých se svými kreslenými hrdiny, z nichž stojí za připomínku Kačer Donald, Měda Běda, obyvatelé Knihy džunglí a jiné.

„Walt Disney natočil první zvukový, první barevný, první celovečerní i první širokoúhlý animovaný film, první elektronicky vyčistil svůj film (*Fantasie*) a opatřil ho novou zvukovou stopou dolby, prostě vždy byl první.“⁵ Nedílnou součástí animovaného filmu je hudební složka, a to již od jeho samého počátku. Chtěl bych vám představit osobnost skladatele, který nejvíce ovlivnil vývoj specifické hudby ve světě animovaného filmu. Muž, jehož jméno najdeme v každém odborném slovníku hudebních skladatelů, jehož hudba patří k neznámější a nejposlouchanější na světě.

Osobnost Carla Stallinga

Carl Stalling, hudební perfekcionista, který kompozičně ovládal jakýkoli hudební styl své doby i dob předešlých. Kromě toho, že byl autorem zcela první zvukové nahrávky,

ktará kdy byla slyšet v kině, vynalezl s lehkostí sobě vlastní většinu metod a nástrojů filmové hudební kompozice, které jsou do dnes používány.

Stalling se narodil se v Lexingtonu v Missouri na konci 19. století. Na klavír začal hrát, když mu bylo šest let. Ve dvanácti letech už byl hlavním klavíristou, zodpovědným za doprovod němých filmů, v kině v jeho rodném městě. Když mu bylo jen málo přes dvacet let, řídil už vlastní orchestr a improvizoval na varhany v legendárním biografu Isis Movie Theatre v Kansas City.

Kansas City byl v roce 1910 centrem světa animace, a bylo to právě tam, kde Stalling potkal mladého umělce, který se jmenoval Walt Disney. Krátce po tomto setkání se Stalling přestěhoval do Los Angeles, které bylo centrem světa němému filmu. Hledal zde práci ve velmi očekávaném, ale v té době ještě neexistujícím ozvučeném filmu. Disneyovi půjčil 2000 dolarů, aby si mohl otevřít své první studio v Hollywoodu. Právě zde Stalling vynalezl proces skládání hudby pro animovaný film a tick system (click track), které jsou dodnes standardem v této oblasti. Složil Disneyho legendární Silly Symphonies, první zvukový film, který kdy spatřil světlo světa, a byl dokonce prvním hlasem Mickeyho Mouse.

Stalling opustil Disneye po několika letech spolupráce a spojil se s Ubem Iwerks (dalším kansaským emigrantem) a nahrál hudbu k seriálu Flip the Frog. Poté, v roce 1936, jej požádali Warner Brothers, aby se připojil k jejich novému anarchickému oddělení animace, a aby skládal hudbu k animovaným filmům, a to k jednomu týdně. Slavná fanfára „BOINNGGG darrrr da da da dar!“, která uvádí i zakončuje každý díl Looney Tunes and Merrie Melodies, je jeho dílem! A stejně tak každá melodie pro seriály Bugs Bunny, Road Runner, Tweetie Pie – a seznam pokračuje dál a dál.

Celých 22 let, které strávil u Warner Brothers (1936–58), měl Stalling jen malou kancelář,

kde trávil čtyři dny v týdnu a kde ze sebe dokázal dostat jedny z nejkompexnějších hudebních děl, která kdy byla napsána. S pomocí brilantního instrumentátora Milta Franklyna, průkopníka zvukových efektů, vznikalo každý týden jedno dílo. Mnoho skladeb nahrál domácí orchestr Warner Brothers, ve kterém působili hráči z Los Angeles Philharmonic Orchestra. Zajímavostí je, že tito hráči patřili ke špičce nahrávacího filmového průmyslu v USA té doby. Nahrávali totiž rovnou z not bez přípravy na první pokus a výsledek byl zvukově i interpretačně famózní. Důkazem může být např. animovaný seriál Merrie Melodies, ve kterém zní orchestr čtyřiašedesáti brilantních hráčů, hrajících bez přípravy, tedy z listu.

Stalling napsal přes 1200 skladeb, z nichž každá trvá v průměru kolem šesti minut, přičemž postavy animovaných seriálů mají každá své hudební téma, které je možno postavit na roveň uznávaným mistrům artificiální tvorby. Vedle své vlastní originální tvorby si Stalling „půjčoval“, přearanžoval a upravoval díla jiných skladatelů, od klasických velikánů až po své kolegy skladatele z dílny Warner Brothers. Jeho adaptace klasických děl byla mnohem bližší posluchačům, a to díky přístupnější formě i instrumentaci, než byl originální záměr. Dva velmi známí skladatelé hudby pro animované filmy, kteří oba Stallingovi dluží mnoho za jeho průlomovou a stále ještě nikým nepřekonanou práci, jsou Scott Bradley (Tom & Jerry) a Danny Elfman (The Simpsons).

A proč je pro animovaný film Carl Stalling tak zásadní osobností?

Je to jednoduché. Během celého jeho života bylo hlavní masovou zábavou kino. Příběhy z dílny Warner Brothers byly nejdéle běžícími a nejpopulárnějšími animovanými filmy, které kdy byly vytvořeny. Tyto seriály se Stallingovou hudbou byly distribuovány po celém světě a nadabovány do všech jazyků. Dodnes je jeho hudba spolu s filmy uváděna po celém světě.

Poznámky

- 1 Dutka E.: Minimum z dějin světové animace. Praha: AMU a ERMAT 2004, s. 8–9.
- 2 Laterna magica = přístroj německého jezuity Anthanasia Kirchera s funkcí diváky pobavit. Tamtéž, s. 9–10.
- 3 Tamtéž, s. 15.
- 4 Dutka E.: Minimum z dějin světové animace. Praha: AMU a ERMAT 2004, s. 51–52.
- 5 Tamtéž, s. 27.

Literatura

1. GOLDMARK, D. and Y. TAYLOR, editors, *Cartoon Music Book*, Da Capo, 2002. International Dictionary of Films and Filmmakers, Volume 4: Writers and Production Artists, St. James, 1996.

Résumé

Autor přibližuje počátky animovaného filmu v USA. Vymezení pojmu „comic strip“. Seznámení se s osobností Maxe Fleischera, v jehož studiu se poprvé objevuje zapojení písní do filmového procesu animace. Další významná osobnost Walta Disneyho, osobnost animovaného filmu 2. poloviny 20 století. Přínos Carla Stallinga.

Klíčová slova: kreslený film, Max Fleischer, písně.

Keywords: Animated cartoon, Max Fleischer, songs.

Mgr. Vladimír Koupil je doktorandem katedry hudební výchovy PF UJEP. Ve své disertaci zkoumá především hudební složku animovaných filmů.

daviddeyl@seznam.cz